

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

Konstruktivna vloga KPI

V torek 20. t. m. se je zaključila razprava o deželni proračunu za leto 1967. Za proračun so glasovale stranke levega centra, proti pa KPI, PSIUP, PLI in MSI. Vzdržal se je predstavnik Slov. skupnosti.

V imenu KPI je podal glasovalno izjavo tov. Bacicchi, ki je kritiziral politiko sedanje deželne vlade, podčrtal, da se ta vlada drži nezdružljivih načel o deželni avtonomiji, je spregledala v proračunu potrebe gospodarskega načrtovanja, ga ni vskladila s potrebami, ki so izšle iz katastrofalnih poplav 4. in 5. novembra t. l., ozkosrčno pojmuje vprašanje kompetenc in ureničevanja pravic slovenske narodne manjšine. Zaradi vsega tega so komunisti glasovali proti proračunu. V razpravi okrog tega vprašanja so komunisti postavili na vseh področjih zelo konkretne predloge, ki pa jih je večina skoraj vse odbila. To je prav posebno obsojanja vredno, saj se je še enkrat dokazalo, da je komunistična opozicija zelo konkretna in konstruktivna v svojih izjavah in je prav zaradi tega zahtevala v svojih nastopih nov odnos med večino in opozicijo, ki naj predstavlja za večino sestavni del konstruktivne politike.

Zanimivo je, da se je takšen način konstruktivnega obravnavanja problemov pokazal v govorih komunističnih svetovalcev v zvezi s problematiko slovenske narodne manjšine. Svetov. dr. Šiškočič je v svojem govoru podrobneje razčlenil vsa vprašanja. Slovencev in tudi predlagal ustrezne rešitve. Svetov. tov. Jarc pa je razložil osnovni predlog, ki je zajet v komunistični resoluciji, glede razčiščenja vprašanja o kompetencah države in dežele.

Predsednik deželne vlade je v svojem zaključnem govoru prebral v zvezi s temi vprašanji krajšo pi-

sano izjavo, v kateri potrjuje «ugodno razpoloženje» večine, istočasno pa poudarja znano tezo o «omejevanjih pristojnosti dežele» v zvezi s tretjim členom posebnega statuta tržaških demokristjanov, da se Slovenci ne smejo «zapreti v svoj lastni krog», kot da bi bili Slovenci že neštetokrat dokazali, kako široko pojmujejo sodelovanje in bratstvo s svojimi italijanskimi sodržavljanji. Vsekakor je izjava dr. Berzantija v ostrem nasprotju z izjavo načelnika deželne skupine PSI-PSDI Enza Mora, ki je v svoji glasovalni izjavi podčrtal, da se popolnoma strinja z govorom tov. Šiškočiča in podpira njegove zahteve (glasoval je drugače Op. uredn.).

Vsekakor pa je poudariti, da je deželna vlada morala s svojim stališčem do nekaterih komunističnih resolucij pred zaključkom razprave priznati konstruktivno vlogo KPI v deželni svetovi. Zgodilo se je namreč, da je sprejela del komunistične resolucije, ki zahteva ustanovitev urada za izvajanje 3. člena posebnega statuta pri predsedstvu deželne vlade, medtem ko je odbila zahtevo po ustanovitvi posvetovalne komisije za ista vprašanja (zanimivo je, da so proti tej upravičeni zahtevi KPI glasovali tudi svetovalci PSI-PSDI), sprejela je resolucijo KPI o potrebi po ustanovitvi slovenskih strokovnih šol 1. in 2. stopnje in slovenskih strokovnih tečajev, ter resolucijo KPI o preučitvi vprašanja Nadiških dolin z družbeno-gospodarskega vidika. Ni pa sprejela načelne resolucije o rešitvi vprašanja kompetenc dežele in države v zvezi s slovensko narodno manjšino. Pri tem je treba poudariti, da so proti tej resoluciji glasovali prav tako tudi svetovalci PSI-PSDI.

Na koncu razprave o deželni

proračunu moramo pripomniti, da je prišlo ob tej priliki do izraza več dejstev: 1. deželna vlada levega centra gluha za globalno rešitev problemov slovenske narodne manjšine; 2. sprejema le nekatere zahteve Slovencev 3. se še vedno drži teze o pomanjkanju kompetenc dežele po teh vprašanjih. Vsekakor pa se je dokazalo, da se lahko kaj doseže, če se sile, ki se za pravično, načelno in pravilno rešitev vprašanj Slovencev konkretno angažirajo in če se z nobene strani ne uganjajo diskriminacije. Prav v tej zvezi postaja jasno, da je vloga komunistične opozicije in komunistov nenadomestljiva, saj so tudi tokrat dokazali, da je moč njihovih argumentov nepremagljiva, kar je prišlo do izraza v sprejetju nekaterih njihovih zahtev.

Preteklo soboto in nedeljo je bilo v Trstu zasedanje Slovenske kulturno gospodarske zveze. Zasedanja so se poleg članov in povabljenec udeležili tudi predstavniki političnih strank, ki delujejo med Slovenci v naši deželi. Prisotne so bile tudi delegacije Socialistične zveze Slovencev in Hrvatske, predstavniki Italijanske unije za Istro in Reko in koroških Slovencev. Po obširni diskusiji, ki je sledila uvodnemu referatu in koreferatom načelnikov raznih odsekov zveze, je bila sprejeta resolucija, ki jo objavljamo v nekoliko skrajšani obliki.

«Položaj Slovencev v Italiji ni samo daleč od sodobne zahteve, da bodi narodna manjšina enakopravna z večino v gospodarskem, političnem in kulturnem pogledu, ampak je tudi v nasprotju z določili mirovne pogodbe, listine OZN, republiške ustave, posebnega statuta in v nasprotju s statutom dežele Furlanija-Juljska krajina. Nezaslišano je, da ni priznana nobena narodnostna pravica Slovencev, ki žive v Slovenski Benečiji in Kanalski dolini. Brezpraven je slovenski jezik tudi na Goriškem, na Tržaškem pa je samo toleriran.

«Minilo je že dvajset let od pod-

Vsem cenjenim bralcem,
raznašalcem, sodelavcem,
dobrotnikom in prijateljem:
srečno novo leto

„DELO“

Po volilnem hrupu barantanje za odbore

Minil je volilni hrup, ob stran so bile postavljene številne obljube. Stranke, ki menijo, da jim je namenjeno vladati v pokrajini in v tržaški občini, so pristopile k takim pogajanjem za ustanovitev odborov.

Vse se nadaljuje (bolje rečeno se ne nadaljuje, saj so bila tudi pogajanja odložena na čas po praznikih!) po starem sistemu, ki je zelo podobno sejmarškemu barantanju. Skupina prvakov DC, PSI-PSDI, PRI in Liste slovenske skupnosti se zbere okoli mize, demokristjani odpro... ponudbe, zatem pride do «sporov», zdaj na tej, zdaj na oni strani, glede te ali one osebe, ne toliko zaradi idej in konkretnih programov o katerih — ker so generični — do sporazuma pride, četudi zadnji dan.

Eden izmed izmenjalnih predmetov na teh pogajanjih, ki se odigravajo v znamenju «ti daj eno, jaz bom dal drugo stvar», je predmet, ki se imenuje: vprašanje pravic Slovencev. Da je tako lahko sklepamo po tem kar pišejo časopisi. Jasno je, da v tej igri, ki je vse prej kot demokratična, načela in pravice prav nič ne pomenijo, saj se o njih ne da barantati.

Smešno je zato (prav za prav bi bilo smešno, če ne bi bil problem tako resen!) slišati, da so prvaki takojmenovane Slovenske skupnosti postavili kot «pogoj» za podporo levemu centru rešitev že starih zahtev Slovencev. Kot da bi bili ti prvaki v stanju postavljati «pogoj» tistim, katere so dejansko vedno podpirali ter jim služili! Kot da bi bile pravične zahteve slovenske narodne skupnosti lahko rešene z barantanjem ali z dodelitvijo, četudi nepomembnega stolčka v podupravi!

Niti v tem pogledu stranke levega centra niso prav nič spremeni-

le svojih pozicij. In vendar bi bili morali volilni izidi privedi k pameti prvake takoimenovane Slovenske skupnosti, združene socialdemokracije (ali vsaj tiste, ki se v njenem okviru predstavljajo kot zagovorniki pravic Slovencev) in tudi prvake DC. Pa jih niso spame-tovali. To potrjujejo tudi s tem, da nadaljujejo po stari navadi; to potrjujejo tudi srečanja maloštevilnih skupinic, ki se smatrajo za pooblaščenec, (kdo ve od koga!), da lahko govore v imenu Slovencev, v imenu demokracije itd., itd.

Zadržanje komunistov je povsem drugačno. Čeravno nas nekateri prikazujejo kot antidemokrate, kot izolirance, se sestajamo na skupščinah, v mestnih sekcijah in v podeželskih občinah in proučujemo volilne izide z namenom, da dobimo napotila za delo, da lažje pravilno ocenjujemo perspektive, ki se pojavljajo po volitvah. V središču diskusije, v kateri sodelujejo številni tovariši, Slovenci in Italijani, ni vprašanje stolčkov in ne osebnih koristi, marveč so problemi ljudi, problemi boja za gospodarski prepoved, problemi pravic Slovencev in Italijanov, problemi enotnosti demokratičnih sil.

O vseh teh problemih sta razpravljali tudi skupini pokrajinskih in tržaških občinskih svetovalcev, ki sta se sestali pred kratkim ter izvolili svoja načelnika. Na teh sestankih je bilo med drugim sklenjeno tudi, naj se v kratkem skliče zbor volivcev. Skupina pokrajinskih svetovalcev KPI je še posebej podčrtala, da zavrača proračun za leto 1967, ki ga je sprejel komisar, ki trenutno vodi tržaško pokrajinsko upravo. To dejanje je skupina ožigosala kot dejanje, ki odvzema ugled in dejansko avtonomijo nevoizvoljenemu pokrajinskemu svetu ter žali demokratična načela.

pisa sporazuma o soglasju in posebnega statuta, toda bistvene točke statuta se še ne izvajajo.

«Ko terjamo, da se vse določbe izvajajo po črki, pričakujemo tudi njihovo izvajanje po duhu v skladu z dogovorom Moro - Stambolič.

«Slovenska manjšina se ne more strinjati z dosedanja prakso mešanega italijansko-jugoslovanskega odbora glede togle reciprocitete pri obvezah za izvajanje določb statuta.

«Slovenci v tržaški, goriški in videmski pokrajini terjamo globalno rešitev naših vprašanj. Načela, izražena v ustavi in statutu morajo postati pravno obvezna.

«Nujno je razčiščenje pristojnosti države in dežele v pogledu zaščite slovenske manjšine. Dežela mora s svojo zakonodajo in drugimi ukrepi — kakor tudi pokrajine in občine — učinkovito in izdatno pripomoči, da bomo Slovenci postali enakopravnejši. Nobena rešitev pa ni mogoča brez predhodnega posvetovanja in pristanka manjšine. O tem, kakšnega ravnanja bo deželna, mora odločiti sama in neposredno s predstavniki oblasti. Manjšinsko problematiko v celovitem smislu ni mogoče reševati samo z dogovori med strankami.

«Glasovi visokega števila Slovencev za vsedržavne stranke v nobnem primeru ne morejo biti povod za kakršnekoli sklepe o njihovi številni moči ali celo znak, da bi se hoteli ti Slovenci izločiti iz slovenske narodnostne skupnosti. Nasprotno, v vključevanju v napredne družbene tokove vidijo tudi hitrejšo uveljavljanje svojih narodnostnih pravic. Vsedržavne stranke, ki vključujejo v svojih vrstah Slovence in njihovi s slovenskimi glasovi izvoljeni predstavniki naj vztrajno tudi v naprej postavljajo zahteve v zvezi s pravicami slovenske manjšine.

«Poleg zahteve po vprašanju reševanja vprašanj v celoti imamo Slovenci v Italiji še s sedeže zahteve, ki naj se vzporedno in nujno rešujejo: razširiti je treba zakon o slovenskih šolah na videmsko pokrajino; izpopolniti je treba šolsko mrežo na Goriškem in Tržaškem, predvsem na področju strokovnega in glasbenega šolstva ter obveznih strokovnih tečajev za vajence; šolski zakon se mora v celoti izvajati; deželni zakoni morajo upoštevati koristi slovenske manjšine; deželni zakon o razlastitvah bo moral učinkovito zaščititi pravice razlaščenec, dotle pa je treba povsem prenehati z razlastitvami po danes veljavnih predpisih; slovenskim kulturnim, prosvetnim, podpornim in športnim organizacijam ter ustanovam je treba ne samo simbolično dati podporo iz javnih sredstev, ampak jih popolnoma izenačiti v tem pogledu s podobnimi italijanskimi organizacijami.

Dalje poudarja resolucija SKGZ:

«Slovenskemu gledališču v Trstu je treba zagotoviti kritje vseh potreb iz pravnih finančnih sredstev; slovenskim denarnim zavodom je treba dovoliti razširitev delokroga na območja, kjer prebivajo Slovenci ter priznati pravico za poslovanje z inozemstvom. Pri obnavljanju osebja v državnih, deželnih in krajevnih ustanovah je treba upoštevati tudi pravično zastopstvo Slovencev; pripadniki slovenske manjšine morajo biti pravično zastopani v javnih upravnih in drugih komisijah in odborih. Ko gre za obrambo osnovnih interesov slovenske narodnostne skupnosti, je treba opustiti vsakršno medsebojno polemiko zaradi iskanja strankarskih koristi. Z vztrajnimi naporji je treba premostiti vse morebitne razlike in najti skupna stališča, ki jih bodo potem vsi zastopali. To je

(Nadaljevanje na 4. strani)

Spominska proslava Tomažiča



Spominska proslava Pinka Tomažiča, ki jo je priredila tržaška federacija KPI v Ljudskem domu v Trstu, je zelo lepo uspela. Poleg matere Junaka, njegovih sorodnikov in prijateljev, številnih znanih antifašistov, ki so bili pred 25. leti pred zloglasnim posebnim sodiščem, ter številne množice, so bilina tej proslavi tudi odposlanci Zveze komunistov iz Kopra. Daljše poročilo objavljamo na 3. strani.

Iz govora tovariša Šiškoviča v deželnem svetu

Konkretni predlogi za reševanje vprašanj slovenske narod. skupnosti

Tovariš Karel Šiškovič je v razpravi o deželnem proračunu dne 14. t. m. imel daljši govor. Poleg številnih vprašanj splošnega značaja je obravnaval vrsto vprašanj, ki se tičejo Slovencev. Iz njegovega govora povzemamo naslednje:

Način, kako predsednik Berzanti v imenu odbora postavlja vprašanje deželne avtonomije in kako govori o «razumevanju do posebnih zahtev jezikovnih manjšin» in ga povezuje s «politiko dobrih odnosov s Slovenijo in Koroško», nas niti najmanj ne zadovoljuje. Zdi se skoraj, da bi odbor to vprašanje postavil v okvir državnega znanja politike in da, potemtakem, v tem primeru zadostja že nekakšno «splošno razumevanje prežeto z željami, ne pa tudi z dejstvi».

Zdi se mi, da je tako postavljanje tega vprašanja, izmikanje in ne kot poskus dobre volje, da se to vprašanje reši. V tem smislu proračun za leto 1967 še bolj razorača kot proračun za leto 1966.

Pristojnosti dežele

V resnici gre za to, kako rešiti to vprašanje na ustreznem in demokratičnem način. Ne smemo ga zavlačevati, kajti ne moremo pozabiti, da gre za deželo s posebnim statusom prav zaradi tega, ker v njej živi slovenska narodna manjšina.

Nujno je torej vprašanje proučiti, da se pripravijo ustrezne rešitve, kot tudi ugotoviti, katere pristojnosti pripadajo deželi in katere državi. Pri tem se je treba opirati na poseben statut, pri čemer se ne sme mimo dejstva, da je narodna manjšina noisilka tako posameznih kot skupnih interesov.

Če si ogledamo člene posebnega statuta, lahko ugotovimo, da je mogoče na njihovi osnovi precej dlje od preprostega «razumevanja».

Znano je, da sta tako osrednja kot pod njenim vplivom deželna vlada, mnenja, da naj bi dežela ne bila pristojna za vprašanja, ki zadevajo narodno manjšino. Za nas je to razlaga, ki je v nasprotju z nekaterimi razzodbami ustavnega sodišča. Če bi ta razlaga obveljala, je povsem nejasno, kakšno mesto naj bi pripadalo slovenski narodni manjšini v deželnem okviru in kakšen smisel naj bi imele programske določbe ustave in posebnega deželnega statuta kot tudi konkretno tiste, ki zadevajo življenje državljanov slovenske narodnosti v tržaški pokrajini.

Nujno je uresničiti rešitev nekaterih vprašanj, oziroma vsaj v splošnih obrisih določiti potrebe po globalni rešitvi vprašanja manjšine.

Ustanove, katerih naloga je, da se s to globalno rešitvijo spopri- mejo, so država z vsemi njenimi organi, pa tudi dežela, prav tako z vsemi njenimi organi. Razumljivo je, da morajo za katero koli rešitev biti na razpolago predvsem sredstva ter instrumenti potrebni za doseg tega cilja.

Resno nesorazmerje

Tako v proračunu deželne vlade levega centra kot tudi v proračunih preteklih let, vključno v proračunu, o katerem se razpravlja, se ne specificira takoimenuvani «modus precedendi» večine do obravnanega vprašanja. Zato tudi ni nič čudnega, da niso bila določena niti sredstva niti instrumenti, ki so potrebni za njegovo rešitev.

Med ravnanjem s slovensko manjšino na eni strani ter ostalimi manjšinami v Italiji na drugi strani, obstaja resno nesorazmerje. Isto moramo ugotoviti tudi v okviru same dežele, in sicer v zvezi s tremi različnimi skupinami iste manjšine (na Tržaškem, Goriškem in Videmskem). V načrtih nekaterih političnih osebnosti pa obstajajo celo nekateri diskriminacijski nameni do nekaterih političnih skupin manjšine (na osnovi delitve Slovencev na «rdeče» in «demokratične».

Tako ni moč naprej

Tako ni moč naprej. V našem svojstvu pripadnikov opozicije, in v želji, da bi skupaj z večino «gradili» in ne «rušili», kot se nam prepogosto očita, in to v našem dialektičnem odnosu, ki mora vselej obstajati v družbi, temelječi na demokratičnih načelih in zakonu, želimo predlagati nekatere rešitve. Predvsem o uresničitvi člena 3 statuta: Obstaja deželni zakon št. 4, s katerim je bila pristojnost, ki deželi pripada na osnovi člena 3, dodeljena predsedstvu deželnega odbora. Zatem je predsedstvo odbora to pristojnost z ustreznim pooblastitvom preneslo na nekega namestnika odbornika. Po našem gledanju bi se v zvezi s to pristojnostjo moral ustanoviti poseben oddelek, oziroma še boljše odsek, ki bi proučil vsa vprašanja ter jih reševal. Poleg tega bi se morala ustanoviti posebna posvetovalna komisija za vprašanja in to na osnovi kriterijev, po katerih so bile ustanovljene tudi ostale komisije. Omenjeni oddelek kot posvetovalna komisija pa bi služila tudi vladi, ki ji nikoli ni prišlo na misel, da bi to vprašanje rešila. Na ta način bi se premaknilo z mesta tudi vprašanje odgovarjajočih pristojnosti bodisi države, bodisi dežele. Tako bi bila odprta tudi pot za ugotovitev, katera so praktična in konkretna vprašanja, ki izhajajo iz členov 4, 5, 6 in 7 posebnega statuta avtonomne dežele.

Predlogi

Predvsem bi se moralo zagotoviti jeziku slovenske narodne skupnosti določeno mesto v deželnem svetu, njegovih uradih, kakor tudi v deželnem odboru in njegovih uradih.

V deželnih uradih in od teh odvisnih ustanovah je treba zagotoviti določenemu številu Slovencev, ki bi lahko uradovale v slovenščini.

Kar zadeva odstavek 2 četrtega člena (poljedelstvo in gozdovi) je potrebno poudariti, da pretežni del neposrednih proizvajalcev pripada slovenski manjšini in bi ji zato moralo biti zagotovljeno mesto v različnih že obstoječih komisijah, kakor tudi v tistih, ki bi morale biti ustanovljene. V pokrajinske nadzorne organe morajo biti vključeni slovenski funkcionarji, posebno v zvezi s tehnično pomočjo (tečajji, predavanja in propaganda o združništvu).

V zvezi z odstavkom 4 člena 4 je nujno rešiti vprašanje jusarskih pravic, ki je neposrednim proizvajalcem povzročilo že toliko težav. Glede odstavka 5 četrtega člena bo potrebno poskrbeti za zakon o ureditvi zemljiških knjig, ki naj omogoči dejanskim gospodarjem lastninsko pravico. To vprašanje je tem bolj resno, ker zadeva veliko število obdelovalcev.

V zvezi z odstavkom 8 člena 4: spodbuditi z neposrednimi posegi in s podporo sejme tudi v obmejnih

krajih, nadalje omogočiti carinske olajšave recipročnega značaja, v primeru kmečkega tabora na Opčinah, kot tudi možnost organiziranja podobnega letnega sejma v Sežani, ki je v tem kraju že tradicionalen.

K odstavku 10 člena 4: pripomniti je treba, da so v tem sektorju zaposleni številni Solvenci, hkrati pa tudi to, da se jim odvzemajo obsežne površine v prid urbanizacije in industrializacije; zaradi tega je potrebno strogo proučiti možnosti in oblike pomoči v prid Krasa, Brd in Slovenske Benečije, kot je treba proučiti tudi vprašanje njegove prisotnosti v ustreznih organih.

K odstavku 12 člena 4: potreben je pravilen urbanistični razvoj slovenskih naselij: dežela naj bi vzela v poštev nekatere zanimive študije in načrte, ki so v teku, kot na primer «načrt Mezzena in Poldini»; nekaj naj bi se storilo nadalje za Glinščico, za devinsko - nabrežinsko področje in področje Padrič.

K členu 4 — točka 14 —: rešiti je treba vprašanje kulturnih, rekreativnih in športnih ustanov, muzejev in knjižnic, ki pa ga ni smeti obravnavati samo z «razumevanjem», temveč na enak način kot ustrezne italijanske organizacije.

K točki 8 člena 5: Slovenci so v pogledu poljedelskih in obrtniških hranilnic utrpeli zelo veliko škodo; s številom obstoječih bi bilo treba izpolniti področje, kjer jih je bilo prej več; hranilnica v Sovod-

(Nadaljevanje na 4. strani)

Resolucija slovenskih šolnikov

Na praznik 8 decembra je bil občni zbor Sindkata slovenske šole v Trstu. Na njem so razpravljali o številnih pereših vprašanjih. Tako poročila kot diskusija so prikazala resnost položaja, v katerem se nahaja slovenska šola. Prikazala so tudi, kako pristojne oblasti «skrbe» za slovensko šolo.

Tudi na tem občnem zboru je prišla do izraza potreba po najširši enotnosti v borbi za pravice slovence šole.

Na občnem zboru šolnikov ni bilo nobenega ravnatelja.

Na osnovi poročila in diskusije je bila sestavljena resolucija, naslovljena ministru za javno šolstvo in v vednost tudi šolskemu skrbniku v Trstu. Resolucija se glasi:

«Slovenski šolniki, zbrani na rednem letnem občnem zboru Sindkata slovenske šole v Trstu, dne 8. decembra 1966., ponovno ugotavljamo, da se do danes še ne izvajajo vsi člani temeljnega zakona št. 1012 z dne 19.7.1961. in, da se še niso izdali vsi tisti dopolnilni zakoni in odredbe, ki naj dokončno uredijo položaj šolnikov in šol s slovenskim učnim jezikom.

Zato zahtevamo, da ministrstvo za javno šolstvo čimprej uredi naslednje:

a) za osnovne šole naj se čimprej razpiše posebni natečaj za tista mesta na osnovnih šolah s slovenskim učnim jezikom, ki so že odobrena, z olajšavami, ki jih določa zakon št. 1012 z dne 19.7.1961;

da se uzakoni pet že obstoječih didaktičnih ravnateljstev za osnovne šole s slovenskim učnim jezikom; da se uzakoni mesto obstoječega šolskega nadzorništva za osnovne šole s slovenskim učnim jezikom;

b) za srednje šole naj se objavi dekret, s katerim se

določijo stalna mesta na srednjih šolah s slovenskim učnim jezikom;

naj se čimprej razpiše javni natečaj za zgoraj omenjena mesta in tudi za tista stalna mesta na srednjih šolah višje stopnje (znanstveni in klasični licej, trgovski tehnični zavod, državno učiteljske), ki so že določena;

naj se pri tem razpisu javnega natečaja priznajo vse tiste olajšave, ki so predvidene v členu 12 zakona št. 1012;

naj se odredi, da bo vsaka srednja šola prve in druge stopnje imela samostojno ravnateljstvo;

da se znova priznajo kot samostojne srednje šole bivši tečajji, ki jih je že dejansko ustanovila bivša ZVU in ki so navedene v london-skem sporazumu;

naj se brez nadaljnjih zamud pripravi vse potrebno za ustanovitev irgovske industrijsko - obrtne strokovne šole v slovenskim učnim jezikom tako, da se bo pouk gotovo in nemoteno začel s prihodnjim šolskim letom;

c) šolsko skrbništvo da se v organiku šolskega skrbništva v Trstu vključi stalno mesto odgovornega funkcionarja za šole s slovenskim učnim jezikom s stopnjo namestnika šolskega skrbnika;

č) šolske knjige da pristojne oblasti pravočasno preskrbijo učencem osnovnih šol s slovenskim učnim jezikom vse učne knjige, ki jim pripadajo po zakonu;

da se tudi za srednje šole s slovenskim učnim jezikom preskrbijo potrebne učne knjige.

Slovenski šolniki pričakujemo, da bo to ministrstvo čimprej izdalo potrebne odredbe, ki naj zagotovijo dokončno ureditev šol s slovenskim učnim jezikom in položaj učnega osebja.»

O problemih našega šolstva

Položaj, v katerem se nahaja slovensko šolstvo na Tržaškem in Goriškem, je skrajno neugoden. O tem se je že mnogo govorilo in pisalo. Dejstvo je, da se slovensko šolstvo, kljub temu, da je bilo uzakonjeno leta 1961, še vedno nahaja v takem stanju kot pred uzakonitvijo. Slovenski šolniki so v glavnem še vedno začasno nameščeni. Obljubljenih natečajev še ni. Prepotrebni učbenikov tudi ni. Skratka: šolske oblasti sabotirajo slovensko šolstvo.

Ker se zakon ne izvaja — ali se izvaja le deloma — se tisti, ki so na odgovornih mestih nemoteno poslužujejo tudi škarij ter okrnjujejo, kjer se jim zljubi. Tudi nekateri slovenski šolski funkcionarji ne delajo drugače. Vedejo se kot bi se bali za svoj stolček. Zelo značilni primeri so bili obelodanjeni tudi na nedavnem občnem zboru Sindkata slovenske šole.

Toda tako ne more v nedogled! Bolezen je treba zdraviti dokler ni prepozno! In ne smemo se bati zdravljenja, četudi bo boleče!

Uzakonitev slovenskega šolstva je bila dosežena po dolgi, enotni borbi. Prepričani smo, da bi brez te borbe še danes ne bilo zakona, ki vsaj formalno urejuje slovensko šolstvo. Prav tako enotna borba, kot je bila tista za uzakonitev šolstva, mora biti tudi borba za izvajanje vseh določil zakona!

V Trstu je svojčas obstojal in aktivno deloval enotni Odbor za slovensko šolo. V tem odboru so

bile zastopane vse politične stranke in skupine, ki delujejo med Slovenci in vse osrednje slovenske prosvetne organizacije. Akcije tega odbora so bile uspešne.

Toda danes, na žalost, ta odbor ne obstaja več. Po ustanovitvi levega centra se je razšel. Predstavniki bivše Italijanske socialistične stranke je pred razhodom izjavil, da «kot predstavnik stranke, ki je na oblasti», ne more sodelovati v odboru z opozicijo. Predstavniki Liste slovenske skupnosti ni niti prišel zraven v trenutku, ko se je odbor razšel. To so dejstva, žalostna dejstva.

In ker smo že pri tem, dodajmo še sledeče:

Na zasedanju SKGZ je referent za šolstvo dr. Peter Sancin med drugim dejal, da se politične stranke, oziroma njihovi predstavniki v Trstu nenačelno in vse premalo ukvarjajo s šolskimi problemi.

V Gorici, da je drugače. (In znana stvar je, da je položaj slovenske šole na Goriškem še slabši od položaja na Tržaškem.) Nas komunistov, se to, kar je dejal dr. Peter Sancin ne tiče, toda kljub temu pripominjamo, da bi Sancin moral biti jasnejši. Povedati bi moral tudi, «katere so tiste politične stranke, ki se vse premalo ukvarjajo s šolskimi problemi». Moral bi imeti tudi toliko korajže, da bi odkrito priznal, da je Odbor za slovensko šolo v Trstu, v katerem je bila zastopana tudi SKGZ, po krivdi njegovega kolega, socialista Hreščaka ki se je odtegnil zato, da ne bi

«kot predstavnik oblasti sodeloval z opozicijo» — razšel.

Pa še to:

Povsem soglašamo v Sancinom, ko pravi, da se «Rim prav malo zanima za nas» in «da si gospodje v Rimu dovoljujejo razpolagati z nami tudi ne glede na naše potrebe.

Navajamo samo dva primera. Ko je prišlo do zastoja pri gradnji poslopja, namenjenega višjim srednjim šolam pri Sv. Ivanu v Trstu, je naša poslanka Marija Bernetič naslovila ministru za javno šolstvo pismeno interpelacijo. Pozvala je ministra, naj se za zadevo pozanima. Kako hitro se je za zadevo pozanimal, je razvidno tudi iz odgovora, ki ga je naši poslanki dostavil pred nekaj tedni. V odgovoru ji med drugim sporoča, da je poslopje pri Sv. Ivanu že dograjeno.

Ko so pred časom okrnili pouk slovenščine na nižjih srednjih šolah je poslanka Bernetičeva intervenirala. Ministrov odgovor, seveda negativen, je dospel šele pred nedavnim.

Komentar prepuščamo bralcem.

V boju za pravice slovenske šole mora vladati največja enotnost Slovencev. Nujno je potrebno, da Odbor za slovensko šolo začne zopet delovati.

Ob 25. obletnici zloglasnega procesa v Trstu

S spoštovanjem se klanjamo spominu Tomažiča in tovarišev

Na nedeljski spominski proslavi na openskem strelišču je govoril tudi openski rojak tovariš Vid Vremec, sodelavec Pinka Tomažiča. Tovariša Vremca je zloglasno posebno sodišče obsodilo na 15 let ječe, Tomažič pa mu je pred smrtjo podaril svoje knjige.

Iz govora tov. Vremca povzemamo naslednje:

Danes se z boleščjo in spoštovanjem klanjamo spominu Pinka Tomažiča, Ivana Ivančiča, Viktorja Bobka, Simona Kosa in Ivana Vadalna, ki so ob zori 15. decembra 1941 omahnili v smrt pokošeni ob fašističnih strelah.

V tistih mračnih časih fašistične strahovlade je bil »največji zločin« ljubiti svoj materini jezik, braniti osnovne pravice zatiranega in izkoriščenega ljudstva, postaviti se po robu splošnemu brezpravju.

Zavoljo fašističnega nasilja je slovensko, italijansko in hrvaško ljudstvo trpelo hude udarce. Zločinska roka je julija 1920 požgala Narodni dom v Trstu. Naslednje leto so zgoreli narodni domovi v Rojanu, pri Sv. Jakobu in v Barokovljah. Enaka usoda je doletela še druge sedeže slovenskih in hrvaških društev na Tržaškem, v Istri in ostalih predelih Slovenskega Primorja. Drugi hud udarec je bil naskok na Delavski dom v Trstu 1921. leta, v katerem je bila bogata knjižnica Ljudskega odra. Istega leta so

značaja, polni iskrene ljubezni in plemenitih idealov za osvoboditev izpod fašističnega jarma so ustanovili tajno borbena organizacijo TIGR. V letih 1927-30 je ta tajna organizacija izpričala s pogumnimi dejanji edinstveno neomajno voljo braniti svoj narod pred genocidom in prižgati plamenico splošnega upora proti zatiralcem, plamenico naprednih stremeljenj delavskega razreda vseh treh narodnosti živečih v tej deželi.

Ilegalna Komunistična partija Italije je ob ustrelitvi Bidovca, Miloša, Marušiča in Valenčiča objavila proglas, v katerem je med drugim pisalo: »Pozdravljamo slovenske obsojence v Trstu. Fašistični režim se maha zaradi njegove razstoje krize. Siri se nezadovoljstvo med ljudstvom in oživljajo se množična gibanja. Toda fašizem ni zgobil svoje izvirne sposobnosti za dušitev vsake svobode. Dogodbe v Julijski krajini ni moč opredeliti za teroristične epizode, ampak so oni že partizanska vojna, pri kateri sodeluje v različnih oblikah zatirano ljudstvo.«

Boj na življenje in smrt je postal z Bazovico svetel navdih novim borcem, ki so stopali v protifašistične vrste. Med temi je bil Pinko Tomažič, ki ga je že leta 1932 preganjala fašistična policija. Leta 1934 je bil Tomažič star šele 19 let a se je že udeleževal tajnih sestankov, na katerih so se shajali

žičevo in Budinovo pobudo najprej pri Zgoniku na nato v Goričah pri Divači. Izhajalo je štirinajstdnevno v okrog 500 izvodih. V ljudski fronti so delovali komunisti, narodnjaki, krščanski socialci, liberalci in nazorsko neopredeljeni mladinci. Tržaški dijaki so izdajali ilegalni dijaški list Plamen. Ta je prebujal narodno zavest in ustvarjal borbene razpoloženje.

Leta 1939 so vsa znamenja kazala na bližajočo imperialistično vojno. Nacistična Nemčija je drugo za drugo podjarmila vrsto mladih neodvisnih držav. Fašistična Italija se je mrzlično pripravljala na vstop v vojno na strani agresorjev. Takšen razplet položaja so Tomažič in njegovi tovariši predvideli v svojem akcijskem programu. Tretjo nedeljo v aprilu 1940 so se stali predstavniki komunističnih celic na pokrajinski konferenci v borovem gozdiču pri Briškkih. Na tej konferenci so bili prisotni tudi Pinko Tomažič, Alojz Budin, Rudi Wilhelm in dr. Sprejet je bil akcijski program, ki je vseboval med drugim naslednje smernice:

— izkoriščano ljudstvo slovenske, italijanske in hrvaške narodnosti v Julijski krajini si bo izbojevalo svobodo v oboroženem spopadu s fašizmom;

— imperialistična vojna bo neizprosno potegnila v svoj vrtilinec male evropske države, zato se morajo le-te za svojo obrambo nasloniti na Sovjetsko zvezo, pobornico miru in zaščitnico malih narodov;

— sodelovali bomo lojalno z vsemi protifašističnimi silami na Primorskem za vključitev v boj širokih ljudskih množic;

— povečati je treba razpečevanje ilegalnega tiska, zbirati orožje in pritegniti nove delavce za pripravo oborožene vstaje.

Fašistična policija je od junija 1940 začela z aretacijami protifašistov. Število aretirancev ob koncu tega leta je prekoračilo 300. Redki so bili tisti, ki so jih izpustili po preiskovalnem zaporu. Veliko ljudi



Komemoracija na Openskem strelišču. To strelišče bi moralo biti proglašeno za narodni spomenik. Na žalost ga še vedno oskrnjajo s strelnimi vajami in vhod je skoraj vedno zaprt.

so poslali v konfinacijo na otoke in v druge kraje. Posebnemu sodišču je bilo prijavljenih 60 oseb.

V preiskovalnem zaporu je med mučenjem končal svoje mlado življenje delavec Slavko Skamperle od Sv. Ivana pri Trstu. Edvarda Mlekuža so v rimskih zaporih tako mučili, da so ga le s težavo spravili iz Rima v Trst in sploh ni mogel prisostvovati procesu. Kmalu po obsodbi je ves izčrpan umrl v ječi....»

O procesu namen je tov. Vremec povedal naslednje:

»Temu procesu so prisadili »Tomažičev proces« zavoljo njegove volilne vloge.

Javni tožilec je tri dni zaporedoma napadal in žalil obtožence. Hvalisal se je, da gre za vprašanje nekaj ur, da bo kmalu padla Moskva in da bo fašizem triumfiral v vojni. Po 12 dneh je končala sodna obravnava. Fašistično časopisje je bilo polno reportaž s procesa. Tudi radio Moskva je o njem poročal. Demokratična javnost po vsem svetu se je zgražala nad fašističnim početjem.

Zoper obtožence je javni tožilec zahteval 12 smrtnih obsodb in skupno 973 let ječe.

Razsodba je bila razglašena 14. decembra: 9 smrtnih obsodb in skupaj 961 let ječe.

Zbrani fašistični veljaki in njihovi pajdaši so v sodni dvorani besno vpili: »Na smrt!« in psovali obtožence. Pinko Tomažič in njegovi tovariši so jim z dvignjeno pestjo odgovorili z delavskim pozdravom. Vzdušje v tistem zgodovinskem trenutku je obtožence spreminjalo v zmagovalce, saj jih nista zbegala huronsko vpitje in strašne kazni. Prepričani so bili o končni zmagi na fašizmom.»

vinskem trenutku je obtožence spreminjalo v zmagovalce, saj jih nista zbegala huronsko vpitje in strašne kazni. Prepričani so bili o končni zmagi na fašizmom.»

Tovariš Vremec je v svoj govor na openskem strelišču vpletel še več drugih podrobnosti o življenju in delu Pinka Tomažiča in tovarišev. Zaradi omejenega prostora in pa zato, ker smo o njih že pisali v našem listu — deloma pa tudi v brošuri, ki je izšla pred nekaj leti — smo tisti del govora izpustili iz tega sestavka. V svoj govor je vpletel tudi besede, ki so v tesni zvezi s današnjimi dogodki v Vietnamu, kjer ameriški imperialisti počenjajo grozodejstva, in v Zahodni Nemčiji, kjer nacisti zopet dvigajo glave. Govor pa je tako le zaključil:

»Naša mladina naj se bolj kot doslej vključuje v boj demokratičnih organizacij na tem ozemlju, za narodne in demokratične pravice. Zgleduje naj se v boju svojih prednikov, da bo še odločneje branila pridobitve. Bilo je potrebno neizmerno trpljenje, nepremagljiva volja in mnogo žrtev v dolgoletnem protifašističnem boju in v narodno osvobodilni borbi, ki je zajela mesto in podeželje, v kateri so sodelovali vsi pošteno Slovenci in Italijani pod vodstvom komunistične stranke.«

Boris Pahor: Tistim, ki so imeli svoje v Mauthausnu

Pisatelj BORIS PAHOR nam je poslal dopis, iz katerega povzemamo naslednje:

V knjigi TU PASSERAI PER IL CAMMINO (Odšel boš skazi dimnik), ki jo je napisal Vincenzo Pappalètera in ki je dobila pomembno italijansko nagrado, je na koncu dodan seznam Italijanov, ki se niso vrnil iz Mauthausna.

Seznam, kakor pravi avtor, ni popoln. Vendar pa je navedenih 4518 imen, ob katerih je omenjena letnica rojstva in skoraj pri vseh tudi natančen datum smrti.

Za nas je ta seznam pomemben, ker smo bili med drugo svetovno vojno v nemških uničevalnih taboriščih uradni italijanski državljani. Zato je v seznam vključeno veliko število slovenskih ljudi s Primorskega, to se pravi iz vseh krajev, ki so med obema svetovnima vojnama pripadali Italiji.

Pappalètera se seveda tega zaveda in večkrat doda v oklepaju (Jugoslavija), ko je očitno, da ranjki ni Italijan. Je pa tudi veliko število imen, ob katerih ni nobene razlage.

Vsekakor je ta seznam velikega pomena za vse, ki o svojcih ne vedo nič. Tako sem na primer šele zdaj, po objavi tega seznama, povedal kraški ženi, kdaj je umrl njen mož, ki je bil z mano v Nazweillerju. In prepričan sem, da bo še marsikdo našel v tem seznamu datum smrti dragega sorodnika.



Na Tomažičevi proslavi v Trstu je sodeloval tudi pevski zbor in Križa

fašisti požgali tiskarno komunističnega glasila Il Lavoratore in glasila Delo.

Jezik naših prednikov in staršev so pregnali iz šol, prosvetnih društev, javnih ustanov ter z uvedbo izrednih zakonov. Novembra 1926 so fašisti ustanovili posebno sodišče za zaščito države. To zloglasno sodišče, ki je »delovalo« do padca dilaizma, je obsodilo 4.596 oseb na skupnih 27.735 let ječe, 42 oseb na smrt (izvršenih usmrtitev je bilo 31) in na dosmrtno ječo 7 oseb.

Nastopila so leta neizprosnega raznarodovanja. Komisija za preimenovanje je sestavila seznam nad 3.000 slovenskih in hrvaških priimkov, ki so zajeli okrog 100.000 odraslih oseb. Kmeti so šibila težka davčna bremena, delavci pa so se potikali iz kraja v kraj brez dela, razumnike in ostale sloje so prav tako naortno preganjali.

V nedogled bi lahko naštevali primeri fašističnega nasilja, krivice in ponižanja človekovega dostojanstva na tem narodnostno mešanem ozemlju, kjer smo imeli Slovenci ze pred 1.300 leti svoje ognjišče.

Iz zatiranega naroda so klile uporne klice. Mladi ljudje klenega

komunisti. Ze tedaj je bil opredeljen komunist z bogatim znanjem. S prirojenim optimizmom in toplo prepričevalno besedo je navezoval pristne tovariške odnose s somišljeniki. Od takrat dalje so zanj sledila študijska leta na univerzi. V Mariboru in Zagrebu se je udeleževal v emigrantskih društvih. Ob njegovi vrnitvi v Trst, spomladi 1937, je prevzel vodstvo komunističnega gibanja. Ljudska protifašistična fronta je v tedanjem obdobju razmahnila obsežno dejavnost v vsej deželi. Čedalje pogostejši so bili sestanki, stiki in shodi. Po zaslugi Rika Malalana, Rudija Wilhelma, Draga Furlana in drugih organiziranih komunistov ter naprednih mladincev so postale Opčine zlasti od leta 1935 dalje pomembno središče živalne protifašistične dejavnosti. Tu je obstajala ilegalna marksistična knjižnica, ki je širila napredne misli med simpatizerji in naprednimi mladinci v Trebčah, na Proseku, v Križu, Nabrežini ter drugod. Pinko Tomažič je večkrat prihajal na Opčine, ne da bi tedaj niti slutil, da bo prav tu zaključil svojo življenjsko pot.

Komunisti so izdajali glasilo Delo, ki so ga razmnoževali na Toma-

Dve spominski proslavi

Pretekli teden je minilo 25 let od mučeniške smrti Pinka Tomažiča in tovarišev. To obletnico so tržaški protifašisti proslavili na dveh pomembnih spominskih prireditvah. V četrtek, 15. decembra je bila spominska svečanost v tržaškem Ljudskem domu. To svečanost je priredila Avtonomna tržaška federacija KPI. Govorili so: poslanka Marija Bernetič, podpredsednik deželnega sveta Giacomo Pellegrini in bivši član vrhovnega partizanskega poveljstva za Benečije Bonomo Tominez. Vsi trije so bili za časa fašizma obsojeni od zloglasnega posebnega sodišča. (Letos namreč potega tudi 40 let od ustanovitve omenjenega sodišča.)

Na proslavi v tržaškem Ljudskem domu so sodelovali Danilo Turk - Joco, Miranda Caharija, Mundes Tieghi, Licio Carrara in Musy Tieghi. Prva dva sta, kot je znano, člana Slovenskega gledališča, slednji trije pa so člani italijanskega gledališča »La Baracca«. Recitali so Tomažičeva pisma in ječe in priložnostne pozime. Sodeloval je tudi pevski zbor »Vesna« iz Križa, ki sta ga izmenoma vodila

Frančko Žerjav in Vojko Devetak. Zbor je izvajal partizanske pesmi.

Spominske svečanosti se je udeležila tudi mati Pinka Tomažiča, kateri so poklonili šop rdečih nageljnov. Prisotnih je bilo tudi več antifašistov, ki so bili obsojeni na zloglasnem procesu. Prisotna so bila tudi odposlanstva organizacij Odporništva in Zveze komunistov iz Kopra, katero je vodil tovariš Anton Ukmar.

S te izredno ginljive spominske svečanosti sta bili odposlani dve protestni brzojavni, ena italijanskega ministrskega predsedniku in ena ameriškega veleposlaništvu v Rimu. V brzojavkah se obsoja zločinsko bombardiranje prestolnice Severnega Vietnama.

V nedeljo popoldne je bila spominska svečanost na openskem strelišču. Svečanost je priredilo. Pokrajinsko združenje bivših političnih preganjancev ob sodelovanju Zveze partizanov ANPI. Govorili so Giovanni Postogna, in Vidko Vremec, ki sta bila sojena skupaj s Pinkom Tomažičem; Jelka Gerbec, Bruno Pincherle in Eugenio Laurenti.

Gorica

Za sprostitev carinskega postopka na državni meji

Ze več mesecev so goriški operaterji, ki uvažajo raznovrstno blago iz Jugoslavije in vzhodnih držav nezadovoljni zaradi zavlačevanja carinskega postopka pri Rdeči hiši v Gorici.

O tem problemu je že tov. Miladin Černe predložil goriškemu občinskemu svetu resolucijo, ki je bila soglasno sprejeta. Te dni pa so predstavniki vseh političnih skupin goriškega občinskega sveta naslovili na župana, pismo, v katerem se zahteva hitrejši carinski postopek in povečanje osebja.

V torek 13. decembra je deželni svetovalec Jarc obrazložil interpelacijo v zvezi s tem problemom. Poudaril je, da je stvar zelo važna, ker predstavlja mednarodni tranzitni promet stebel goriškega gospodarstva. Poleg tega je to tudi problem, ki spada v okvir odnosov s sosednjimi deželami.

Zadnje čase se promet preveč zavlačuje zaradi pikočloveške pregleda funkcionarjev. V enem dnevu se na tak način ocarini samo od 14 do 16 kamionov, med tem, ko so jih v preteklosti ocarinili dnevno od 40 do 50.

To povzroča precejšnjo škodo, ker znašajo stroški za vsak ustavljen kamion po 20.000 lir dnevno. To stanje odvrta marsikoga od obmejnega prehoda pri Rdeči hiši in se za prevoz raje poslužuje drugih prehodov.

Carinski postopek se zavlačuje zlasti zaradi zmanjšanja osebja, ki se je od leta 1961. zmanjšalo za eno tretjino. Tedaj je na goriški cararni bilo zaposlenih 24 stalnih funkcionarjev in 11 pomožnih, danes pa jih je samo 7 oziroma 9. Že pred dvema leti je ministrstvo za finance razpisalo natečaj za 400 mest funkcionarjev in 100 pomožnih uslužbencev carine. Vloženih je bilo 30.000 prošelj od katerih je ministrstvo v dveh letih pregledalo samo polovico in se bo stvar zavlekla najmanj še dve leti samo za pregled prošelj.

Toda zavlačevanje carinskega postopka v Gorici, je poudaril tov. Jarc, ni odvisno samo od pomanjkanja osebja, kajti še pred meseci se je tranzitni promet normalno razvijal z istim številom osebja. Vzrok je treba iskati nekje drugje. Carinski postopek se zavlačuje zlasti s tovarnjaki prevažajo živino in meso.

Odbornik Stopper je odgovoril, da nima dežela pristojnosti glede tega problema in da upa, da se bodo pomanjkljivosti zaradi maloštevilnega osebja v kratkem odpravile.

To je nezadovoljiv odgovor!

Doberdob: Prosvetna dejavnost

Letošnjo jesen je pevski zbor v Doberdobu začel spet z rednimi vajami, ki jih ima dvakrat tedensko. V tej sezoni se je številčno precej ojačil s pristopom mladih članov. Danes šteje nad trideset pevcev.

Zbor je bil spet obnovljen predlansko jesen in je prvič nastopil ob priliki odkritja spomenika padlim partizanom v Sovodnjah. Od takrat je imel že celo vrsto nastopov in samostojnih koncertov. Sodeloval je tudi na Prešernovih proslavah v Gorici in Trstu; v Doberdobu pa je imel samostojen koncert. Decembra lanskega leta je nastopil v Javorniku pri Jesenicah, letos za prvi maj v Steverjanu in avgusta na prazniku «Dela» v Doberdobu, kjer so nastopila tudi pevska zborja iz Štandreža in Steverjana. Junija se

je udeležil obmejnega srečanja v Dobrovem v Jugoslaviji, septembra pa obmejnega srečanja na Koroškem. Nastopil je tudi na partizanskem slavju septembra letos v Trebčah. Sedaj pa se pripravlja za nastop na reviji pevskih zborov, ki bo 2. januarja v Trstu, na Prešernovi proslavi v Doberdobu in Gorici in na samostojen koncert na Jesenicah.

Če upoštevamo, da je bil obnovljen samo pred dobrim letom smo z delovanjem zbora lahko zadovoljni bodisi zaradi števila nastopov bodisi zaradi kakovosti izvajanja.

V vasi deluje že drugo leto tudi glasbena šola, katero obiskuje 6 gojencev. Število teh bi se lahko še podvojilo toda zaradi preobremenjenosti profesorja glasbe vsaj sedaj ni mogoče sprejeti v šolo več gojencev. Poleg tega pa se 6 mladincev uči igrati na kitaro.

Tudi godba na pihala, ki je bila ustanovljena takoj po drugi svetovni vojni pridno vadi. Poleg tradicionalnih nastopov za prvi maj po slovenskih in furianskih vaseh na Goriškem je letos oktobra nastopila tudi v Veroni, kjer je dobila diplomo s pohvalo za trud in marljivost. S pomočjo finančne podpore vsedravnega združenja godb na pihala AMBIMA, je letos organizirala brezplačen natečaj za dobo 9. mesecev, ki se bo nadaljeval še naslednji dve leti. Na nedavnem vsedravnem kongresu godb na pihala v Rimu, je predsednik domače godbe Herman Gergolet, ki je zastopal Furlanijo - Julijsko krajino, bil izvoljen v glavni odbor vsedravnega združenja AMBIMA.

Prihodnja številka „Dela“
bo izšla
13. januarja 1967



Koncert orkestra Glasbene Matice, na katerem je sodeloval tudi pevski zbor Prosek-Kontovel in ki je bil pred nedavnim v Kulturnem domu v Trstu, je dosegel zelo velik uspeh. Dirigiral je Oskar Kjuder.

Važno za zavarovance INAM

Tržaško ravnateljstvo INAM obvešča, da bodo morali vsi zavarovanci na podlagi novih predpisov o zdravstveni pomoči, ki jo dajejo generični zdravniki, v primeru bolezni, ki jim onemogoča delo, opraviti naslednje korake:

Izročiti ali poslati po pošti lastni sekciji takoj, ali vsaj najkasneje tretji dan od datuma zdravniškega pregleda, potrdilo zdravnika, ki jih ima v oskrbi. Sekcije so v centru v Ul. Nordio 15; Ulica Farneto 3; pri Sv. Soboti, Ul. Pucini 50 in v Miljah, Ul. Battisti 6. Kdor ne pošlje potrdila ali ga pošlje z zamudo, zgubi pravico do hranarine.

Sovodnje: Občinski proračun za leto 1967

Sovodnjski občinski svet je na svoji zadnji seji odobril proračun za leto 1967. O tem problemu smo imeli kratek razgovor s županom tov. Jožetom Češcutom. Iz tega razgovora povzemamo:

V glavnem se občinski proračun za prihodnje leto ne razlikuje od prejšnjega, zlasti kar se tiče za javnih del. Kljub temu pa bo primanjkljaj za prihodnje leto znašal 11 milijonov 640 tisoč lir. Občina bo imela vseh dohodkov, ki izhajajo iz občinskih davkov in iz deleža občinskih državnih davkov skupaj nekaj več kot 28 milijonov lir, medtem, ko znašajo redni, izdatki skoro 40 milijonov. Ta primanjkljaj, ki je precej visok z ozirom na finančna sredstva, s katerimi razpolaga občina, bo treba kriti s posojili.

V prihodnjem letu bo najprej prišla v poštev javna razsvetljava v Sovodnjah. Za to delo je določeni vsota 4 milijonov že iz lanskega proračuna, toda ker ni bila še urejena cesta v vasi je bilo treba s tem delom počakati. Sedaj pripravljajo ENEL načrt. Ko bodo odpadle še zadnje ovire bo to delo šlo na dražbo. Odločili so se za neonsko razsvetlavo, ki bo cenejša od sedanje, ki ne ustreza več svojemu namenu, saj je električna napeljava stara že štirideset let.

Drugo važno delo pa je zgraditev nove osnovne šole v Sovodnjah in popravilo šol na Vrhu, Gabrijah in Rupi. V načrtu je tudi zgraditev otroškega vrtca na Vrhu. Zadevni sklep je občinski svet sprejel že pred petimi leti, toda pristojne nadrejene oblasti ga niso še odobrile. Ta dela so nujna, ker so vse šole bile nekoč poslopja avstrijskih vojakov.

Občinska uprava je naprosila tudi deželo za prispevek za zgraditev občinske dvorane v Sovodnjah, ki bi služila v kulturne in športne namene. Pri tem, je poudaril sovodnjski župan, bi morala deželna uprava upoštevati predvsem potrebe malih občin, ki še ne razpolagajo ustreznimi prostori, ki bi pospeševali prosvetno in kulturno dejavnost tudi v manjših vaških centrih.

Trst

Sporočilo svetovalskih skupin KPI

V torek 13. decembra se je prvič sestala skupina pokrajinskih svetovalcev KPI v Trstu. Kot je znano, je v tej skupini šest svetovalcev: Mario Colli, Galliano Donadel, Dušan Furlan, Mirko Kapelj, Albin Skerk in Laura Weiss. Sestanku sta prisostvovala tudi tajnik tržaške federacije Paolo Sema in predstavnik vsedravnega vodstva KPI Carassi. Po proučitvi položaja, ki je nastal po volitvah ter začetju smernic za bodoče delo, se je skupina izrekla proti sprejetju pokrajinskega proračuna za prihodnje leto. (Ta proračun je sprejel komisar, ki trenutno upravlja pokrajino). Na sestanku je bil tov. Colli izvoljen za načelnika skupine.

V ponedeljek 19. decembra pa so se sestali novoizvoljeni občinski svetovaleci KPI v Trstu. V tej skupini je 13 tovarišev. Ti so: Antonino Cuffaro, Arturo Calabria, Lino Crevatin, Jelka Gerbec, Franc Gombač, Mario Grbec, Dolfi Wilhelm, Giuseppe Muslin, Lucijan Padovan, Giovanni Pagliari, Lucijan Pahor, Jole Russo in Burlo ter Dario Supancich. Sestanku je prisostvoval tudi organizacijski tajnik federacije Claudio Tonel. Skupina je soglasno izvolila svoj vodstveni odbor, v katerem so tovariši Cuffaro, Calabria, Crevatin in Gombač. Za načelnika je bil izbran Cuffaro, za tajnico pa Jelka Gerbec. Po izčrpnih razpravi je skupina odobrila dokument (objavljen bo kasneje), in ki vsebuje oceno sedanjega položaja v zvezi s sestavo občinskega odbora, kakor tudi zahtevo za takojšnje sklicanje občinskega sveta.

SLOVENSKO GLEDALIŠČE

Kulturni dom v Trstu

Andrej Šuster Drabosnjak
Bruno Hartman

TA SVETI DAN VESELI DAN

Igra o slovenskem Božiču
Scena: ing. Viktor Molka
Glasba: Marjan Vodopivec
Kostumi: Alenka Bartlova
Obredni plesi: Dr. Henrik Neubauer

Režiser:

BRANKO GOMBAC

V ponedeljek, 26. decembra 1966 ob 20 uri (Premierski Abonma)

V torek, 27. decembra 1966 ob 21. uri (Abonma I. ponovitve in Invalidski)

V sredo, 28. decembra 1966 ob 21. uri

V četrtek, 29. decembra 1966 ob 21. uri

V petek, 30. decembra 1966 ob 21. uri

Prodaja vstopnic vsak dan od 12. do 14. ure ter eno uro pred pričetkom predstav pri blagajni Kulturnega doma. Rezervacije na tel. 734265.

Slovensko-hrvatska ljudska prosveta v Trstu vošči vsem prosvetnim delavcem in vsem Slovincem dobre volje

SREČNO NOVO LETO

Prosvetnim društvom, prosvetnim delavcem, zvestemu občinstvu in vsem, ki gojijo in spremljajo slovensko kulturo v Italiji, želi prijetne praznike ter vso srečo in uspehov v novem letu

SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA
Trst Gorica Cedad

Nadaljevanje

Zasedanje SKGZ

potrebno zlasti v zvezi z razlastitvami.

Posebno je potrebna poživitev delovanja šolskega odbora. Slovenska javnost naj pokaže večjo občutljivost za stvari, ki zadevajo slovensko šolo. Na ta način bo mogoče doseči zadovoljivejši vpis vanje in ozdravitev nekaterih pojavov, ki ugledu slovenske šole škodujejo. Potrebno je sistematično in poglobljeno proučevanje posameznih gospodarskih pojavov, ki Slovence neposredno zadevajo.

Samo temeljito poznavanje problemov bo lahko osnova za realne rešitve na raznih gospodarskih področjih, pa naj gre za kmetijstvo, trgovino, turizem ali hranilništvo.

Govor Šiškoviča

njah naj bi delovala tudi v Štandrežu; ustanovila naj bi se tudi v Dolini ali naj bi se dejavnost one na Opčinah raztegnila še na to področje; vse to bi se lahko doseglo s pomočjo ustreznega deželne zakona; nadalje je treba odpraviti diskriminacije proti Tržaški kreditni banki ter proti banki v Gorici.

K točki 11 člena 5: rešiti je treba vprašanje razlastitev v javno koristne namene.

K točki 13 člena 5 na slovenskih področjih je treba v službo krajevnih ustanov, oziroma mestnih in poljskih stražnikov, vključiti tudi odgovarjajoče število Slovencev.

K točki 15 člena 5: Vprašanje obrtniškega poklicnega izobraževanja, oziroma šolanja, čaka na rešitev; slovenska narodna manjšina sploh nima ustreznih šol. Pristopiti je treba k reševanju tega vprašanja v celoti.

K točki 17. člena 5: posvetiti je treba večjo skrb slovenskemu združništvu in prenehati z diskriminacijami na račun Kmečke zadruge v Trstu.

K točki 19 člena 5: obnoviti je treba izvorna slovenska krajevna imena.

V zvezi s točko 1 člena 6: rešiti je treba celotno vprašanje slovenske šole; v zvezi s tem lahko dežela posreduje pri državnih oblasteh; s posebno nujnostjo se postavlja vprašanje tehnične strokovne šole za slovenske potrebe, katere načrt se že nehaja na šolskem skrbništvu v Trstu; dežela bi lahko pospešila rešitev vseh še nerešenih vprašanj slovenske šole in ji nudila znatno gmotno pomoč; prav tako še čaka na rešitev pereče vprašanje slovenskega šolstva v videmski pokrajini.

V zvezi s točko 3 člena 6: nujni so ustrezní zaščitni ukrepi v zvezi s Krasom ter ustanovitev muzeja na Repentabru.

In končno k členu 9: če državi ni do tega, da bi rešila vprašanje slovenske stolice na tržaški univerzi, naj za to pobudo da dežela z ustanovitvijo vsajčasne stolice za slovensčino.

Deželni proračun bi moral biti sestavljen tako, da bi upošteval potrebe pomembnega dela prebivalstva dežele. Potrebno je, da se pristopiti k reševanju teh vprašanj, zakaj v nasprotnem primeru se bo moč čez leto dni znašli spet na istem mestu.

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

List izhaja dvakrat na mesec

Celoletna naročnina 1000 lir

Direktor Marija Bernetič

Odgovorni urednik

Anton Mirko Kapelj

Uredništvo in uprava:

Trst - Ul. Capitolina 3 - Telef.

44-046; 44-047

Tisk: Tip. Riva - Trst - Ul.

Torrebianca 12